

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, एग्री इकोनोमिक्स एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर स्थानीय तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रमलाई दुई भागमा विभाजन गरिएको छः

प्रथम चरण -लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क: २००

द्वितीय चरण -अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क: ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

पत्र	विषय	खण्ड	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या × अङ्क	समय	पूर्णाङ्क	उतीर्णाङ्क
प्रथम	प्रशासन, व्यवस्थापन र सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	(क) प्रशासन र व्यवस्थापन (Section-A)	विषयगत (subjective)	2×5 & 4×10=50 (Short & Long Answer)	१:३० घण्टा	५०	४०
		(ख) सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय (Section-B)	विषयगत (subjective)	5×10=50 (Long Answer)	१:३० घण्टा	५०	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय		विषयगत (subjective)	4×15=60 (Critical Analysis) 2×20=40 (Problem Solving)	३ घण्टा	१००	४०

द्वितीय चरण:- अन्तर्वार्ता (Interview)

पूर्णाङ्क:- ३०

विषय	पूर्णाङ्क	उतीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
अन्तर्वार्ता (Interview)	३०		बोर्ड अन्तर्वार्ता (Board Interview)	

द्रष्टव्य :

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ। सामान्यतया पाठ्यक्रममा जुन भाषा प्रयोग भएको छ सोही भाषामा प्रश्न सोधिनेछ।
- माथि उल्लिखित सेवा अन्तर्गतका सबै समूहको लागि प्रथम पत्र Section A (प्रशासन र व्यवस्थापन) को पाठ्यक्रमको विषयवस्तु एउटै हुनेछ। तर प्रथम पत्र Section B (सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय) र द्वितीय पत्र (सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय) का पाठ्यक्रम समूह अनुरूप फरक फरक हुनेछन्।
- प्रथम पत्रमा प्रत्येक खण्डको लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन्। उम्मेदवारले प्रत्येक खण्डका प्रश्नको उत्तर सोही खण्डका उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ।
- द्वितीय पत्रमा प्रत्येक प्रश्नको लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन्। उम्मेदवारले प्रत्येक प्रश्नको उत्तर छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ।
- यस पाठ्यक्रममा जुनसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियम, नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधित भई हटाईएका वा थप गरी संशोधित भई कायम रहेका) लाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनोट भएका उम्मेदवारलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ।
- पाठ्यक्रम लागू मिति २०८१/५/२० देखि

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, एग्री इकोनोमिक्स एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर स्थानीय तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र : General Subject

Section (A): Administration & Management

(2 x 5 Marks & 4 x 10 Marks = 50 Marks)

१. राज्य र सरकार
 - १.१ नेपालको संविधान
 - १.२ राज्यशक्तिको बाँडफाँड, शक्ति पृथकीकरण, सन्तुलन र नियन्त्रण
 - १.३ सरकारको कार्यक्षेत्र र भूमिका
 - १.४ सङ्घीय प्रणाली : नेपालमा प्रशासनिक संघीयता र वित्तीय संघीयता
 - १.५ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकार
 - १.६ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकार बीचको अन्तरसम्बन्ध र समन्वय
 - १.७ सार्वजनिक नीति विश्लेषण, तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन
२. लोकतन्त्र, मानव अधिकार र नेपाली समाज
 - २.१ समावेशी लोकतन्त्र
 - २.२ कानूनी राज्य र मानव अधिकार
 - २.३ प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व
 - २.४ सामाजिक न्याय र सामाजिक सुरक्षा
 - २.५ नेपाली समाजका विविध जातजाति/वर्ग समुदायहरूका सामाजिक, साँस्कृतिक, आर्थिक अवस्था र रहनसहन
 - २.६ आरक्षण, सकारात्मक विभेद, विविधता व्यवस्थापन र यसका चुनौतीहरू
 - २.७ सूचनाको हक एवं सार्वजनिक निकायको दायित्व
३. सार्वजनिक प्रशासन
 - ३.१ सार्वजनिक प्रशासनको अवधारणा, सिद्धान्त र कार्यहरू
 - ३.२ कर्मचारी प्रशासनका आधारभूत पक्षहरू
 - ३.३ प्रशासन र राजनीति बीचको अन्तरसम्बन्ध
 - ३.४ सार्वजनिक सेवा प्रवाह र यसका नवीनतम अभ्यासहरू
 - ३.५ आर्थिक प्रशासन, बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन
 - ३.६ सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन (सार्वजनिक आय, खर्च तथा ऋण)
 - ३.७ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली
४. व्यवस्थापन
 - ४.१ व्यवस्थापनको अवधारणा, सिद्धान्त र नवीनतम प्रवृत्तिहरू
 - ४.२ व्यवस्थापकको कार्य, भूमिका र सीपहरू
 - ४.३ उत्प्रेरणा, मनोबल, नेतृत्व, नियन्त्रण, समन्वय र निर्णय प्रक्रिया
 - ४.४ समूह गतिशीलता, संगठनात्मक व्यवहार, समूहकार्य र कार्य संस्कृति
 - ४.५. सार्वजनिक क्षेत्र व्यवस्थापन र नवोदित अवधारणाहरू

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, एग्री इकोनोमिक्स एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर स्थानीय तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ४.६ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली र सूचना प्रविधिको उपयोग
- ४.७ गुनासो व्यवस्थापन, तनाव व्यवस्थापन, सूचना व्यवस्थापन र समय व्यवस्थापन
- ४.८ सामूहिक सौदाबाजी र ट्रेड युनियन
५. विकासका आयामहरू
 - ५.१ विकास र पूर्वाधार प्रशासनको अवधारणाहरू र नवीनतम उपागमहरू
 - ५.२ नेपालमा योजनाबद्ध विकास र चालू आवधिक योजना
 - ५.३ विकासका आयामहरू: मानव विकास, दिगो विकास, समावेशी विकास, गरिबी निवारण, विश्वव्यापीकरण र स्थानीयकरण
 - ५.४ वातावरण, जनसंख्या, रोजगार र बसाँइसराई
 - ५.५ जलवायु परिवर्तन, जलवायु परिवर्तनले सामाजिक जीवनमा पारेको प्रभाव र अनुकूलन
 - ५.६ विपद् व्यवस्थापन
 - ५.७ नेपालमा विकासका चुनौती तथा राष्ट्रिय विकासका मुद्दा/सवालहरू
६. शासकीय सुधार, सुशासन र व्यावसायिकता
 - ६.१ नेपालमा शासकीय/प्रशासन सुधारका प्रयास र चुनौतीहरू
 - ६.२ सार्वजनिक सेवाको अवधारणा, विशेषता र आधारभूत मान्यताहरू
 - ६.३ सुशासन, पारदर्शिता र जवाफदेहिता
 - ६.४ सदाचार, व्यावसायिक नैतिकता र मूल्यहरू (Values)
 - ६.५ सम्पत्ति शुद्धीकरण (Money Laundering) र भ्रष्टाचार निवारण
 - ६.६ विद्युतीय शासन (E-Governance)
 - ६.७ सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा नवप्रवर्तन (Innovation)

प्रथम पत्र : General Subject

Section (B): सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय

(5 x 10 Marks = 50 Marks)

१. प्रचलित निजामती सेवा ऐन र निजामती सेवा नियमावली
२. प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०७९, प्रदेश निजामती सेवा नियमावली, २०८१ र स्थानीय सरकारी सेवा (गठन तथा सञ्चालन) ऐन, २०८० (कोशी प्रदेश)
३. नेपाल कृषि सेवा (गठन, समूह तथा श्रेणी विभाजन र नियुक्ति) नियमहरू, २०५०
४. सहकारी ऐन, २०७४, सहकारी नियमावली, २०७५
५. प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६, प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६ (कोशी प्रदेश)
६. प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान ऐन, २०७७ र प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान नियमावली, २०७८
७. संघीय र प्रादेशिक (कोशी प्रदेश) चालु आवधिक योजनामा कृषि क्षेत्र सम्बन्धी व्यवस्था र उपलब्धिहरू
८. कृषि विकासमा महिला सहभागिता

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, एग्री इकोनोमिक्स एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर स्थानीय तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

९. नेपालको खेती प्रणाली
१०. आर्थिक विकास र क्षेत्रीय सन्तुलनमा कृषि क्षेत्रको भूमिका
११. नेपालमा कृषि विकासका अवसर तथा चुनौतीहरू
१२. कृषि एवं पर्यावरण बीच अन्तरसम्बन्ध
१३. कृषि विकासका नीति, उद्देश्य, कार्यनीतिको औचित्य र अन्तरसम्बन्ध
१४. कृषि बजार अनुसन्धान प्रणाली
१५. विश्व व्यापार संगठनको सन्दर्भमा नेपालको कृषि क्षेत्रको विकास, सम्भाव्यता एवं चुनौतीहरू
१६. SAFTA, BIMSTEC अन्तर्गत व्यापारिक कारोबारको स्थिति र नेपालको भारत र चीनसँगको व्यापारिक स्थितिबारे जानकारी
१७. गरिवी निवारणमा कृषि क्षेत्रको योगदान
१८. कृषि विकास र वैदेशिक सहयोगको महत्व र चुनौती
१९. कृषि वस्तुको उत्पादनोपरान्त प्रविधि (Post Production Technique) सम्बन्धी जानकारी
२०. कृषि क्षेत्रको विकासका लागि वित्तीय लगानीका आयामहरू र औचित्य
२१. कृषि विकासमा संलग्न निकायहरू बीचको अन्तरसम्बन्ध तथा समन्वय
२२. कृषि विकासमा पकेट क्षेत्र र Projectization को अवधारणा र समीक्षा
२३. कृषि व्यवसायीकरण सम्बन्धी नीति एवं कार्यक्रमहरू
२४. कृषि क्षेत्रको विकासमा तीन तहको सरकारको भूमिका

नमूना प्रश्नहरू (Model Questions)

१. कोशी प्रदेशमा अर्गानिक कृषि (Organic Agriculture) उत्पादनका अवसर एवं चुनौतीहरूको विवेचना गर्दै यसको प्रवर्द्धनका लागि सुझावहरू प्रस्तुत गर्नुहोस्। (५ +५)
२. नेपालको वर्तमान निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई ब्यवसायिक कृषिमा रूपान्तरण गर्न के कस्ता रणनीतिहरू अपनाउनु पर्छ ? चर्चा गर्नुहोस्। (१०)

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, एग्री इकोनोमिक्स एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर स्थानीय तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र: सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय

(4 x 15 Marks & 2 x 20 Marks = 100 Marks)

१. उत्पादन अर्थशास्त्र र फार्म व्यवस्थापन
 - १.१ कृषि सामग्रीको माग र आपूर्तिको प्रकृति र प्रक्रिया
 - १.२ कृषि भू-उपयोगको तरीका र वाली प्रणाली
 - १.३ नेपालको कृषि सामग्रीको प्रयोग तथा उत्पादकत्व
 - १.४ कृषि विकासका नीति, उद्देश्य, कार्यनीतिको औचित्य र अन्तरसम्बन्ध
२. योजना/मानव संसाधन व्यवस्था
 - २.१ कृषि क्षेत्रका उप क्षेत्रीय गुरु योजनाहरू (Horticulture, Livestock, Fishery, Master Plans)
 - २.२ दीर्घकालीन कृषि योजना (APP)
 - २.३ कृषि विकास रणनीति तथा प्रादेशिक (कोशी प्रदेश) कृषि विकास रणनीति
 - २.४ Project Formulation का तरीकाहरू
 - २.५ कृषि विकासमा विद्यमान संगठनात्मक संरचना
३. कृषि बजार र मूल्य
 - ३.१ खाद्य सुरक्षा तथा रणनीति
 - ३.२ कृषि बजार योग्य परिमाणमा असर पर्ने तत्वहरू
 - ३.३ कृषि बजार अनुसन्धान प्रणाली
 - ३.४ कृषि उपजको बजार प्रणाली
 - ३.५ कृषि बजार विकासका लागि बजारको भूमिका तथा आर्थिक उदारीकरण
 - ३.६ कृषि बजार व्यवस्थापन
 - ३.७ सहकारी बजारको अवधारणा
 - ३.८ कृषि मूल्य नीति
 - ३.९ नेपालको कृषि व्यापार सम्बन्धी द्विपक्षीय सन्धी, सम्झौता र नीतिहरू
 - ३.१० उच्च मूल्य कृषि वस्तुहरूको स्थिति र सम्भाव्यता
 - ३.११ बजारमुखी कृषि उत्पादन योजना
 - ३.१२ कृषि बजार सूचना तथा बजार प्रसार
 - ३.१३ कृषि उत्पादन र बजार व्यवस्थापनमा तीन तहको सरकार, नीजि क्षेत्र, सहकारी क्षेत्रको भूमिका एवं महिला सहभागिता
४. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
 - ४.१ आयोजना विश्लेषण
 - ४.२ आयोजनाहरूको प्रभावकारीता मूल्याङ्कन गर्ने तरीकाहरू
 - ४.३ कृषि विकास कार्यक्रमका उपलब्धी एवं कमजोरीहरू
 - ४.४ विद्यमान कृषि योजना तर्जुमा, अनुगमन, मूल्याङ्कन पद्धतीको समिक्षा

प्रदेश लोक सेवा आयोग
कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, एग्री इकोनोमिक्स एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, नवौं (९) तहको खुला, अन्तर स्थानीय तह र आन्तरिक अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

५. कृषि तथ्याङ्क

- ५.१ कृषि तथ्याङ्क संकलनको विद्यमान अवस्था तथा सुधारात्मक उपायहरू
५.२ कृषि तथ्याङ्क तथा कृषि योजना तर्जुमा र यसको उपयोग

नमुना प्रश्नहरू (Model Questions)

१. स्थानीयस्तरमा उत्पादित कृषि उपजको बजारिकरणका लागि सहकारी बजारको आवश्यकता बारे प्रकाश पार्दै त्यसको कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरूको पहिचान गरी सुधारका उपायहरू उल्लेख गर्नुहोस ।
[५+५+५]
२. Critically examine the implementation of APP in Nepal. What Important lessons have learnt from its implementation which needs to be incorporated in future agriculture development of Nepal?
[१५]
३. नेपालको कृषि उत्पादन प्रणालीमा अधिकांश साना किसानहरूको वाहुल्यता रहेको परिप्रेक्ष्यमा कृषि ऋणको भूमिका र महत्व बारे चर्चा गर्नुहोस। साथै विद्यमान कृषि ऋण वितरण ब्यवस्थालाई सुलभ र साना किसानको पहुँचयोग्य बनाउन सुझावहरू प्रस्तुत गर्नुहोस ।
[२०]